

طراحی درمان نظریه - محور در ازدواج و خانواده درمانی

«یکپارچه سازی نظریه و عمل»

نویسندگان:

دایان گهارت - امی تاتل

مترجمان:

دکتر شکوه نوابی نژاد - دکتر بتول حامدی

نشر ساوالان

سرشناسه	: گهارت، دایان آر، ۱۹۶۹ - م.
عنوان و نام پدیدآور	: Gehart, Diane R.
مشخصات نشر	: طراحی درمان نظریه‌محور در ازدواج و خانواده‌درمانی (یکپارچه‌سازی نظریه و عمل) // نویسندگان دایان گهارت، امی تاتل؛ مترجمان شکوه نوایی‌نژاد، بتول حامدی.
مشخصات ظاهری	: تهران: ساوالان، ۱۳۹۴.
شابک	: ۲۵۰۰۰۰ ریال ۹-۴۱-۷۴۳۲-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: عنوان اصلی: Theory-based treatment planning for marriage and family therapists: integrating theory and practice, c2003.
موضوع	: زناشویی — روان‌درمانی — برنامه‌ریزی
موضوع	: روان‌درمانی خانواده — برنامه‌ریزی
موضوع	: بهداشت روانی — برنامه‌ریزی
شناسه افزوده	: تاتل، امی آر.
شناسه افزوده	: Tuttle, Amy R.
شناسه افزوده	: نوایی‌نژاد، شکوه، ۱۳۱۵ - مترجم
شناسه افزوده	: حامدی، بتول، ۱۳۳۲ - مترجم
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۴ ۹۲۴۴/ک-RC۴۸۸/۵
رده‌بندی دیویی	: ۶۱۶/۸۹۱۵۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۹۴۳۶۱۷

نشر ساوالان

طرح‌ریزی درمان نظریه - محور در ازدواج و خانواده‌درمانی

مؤلف: دایان گهارت - امی تاتل

مترجمان: دکتر شکوه نوایی‌نژاد - دکتر بتول حامدی

ناشر: نشر ساوالان

صفحه‌بندی: فریبا بادامی

نوبت و تاریخ چاپ: اول، ۱۳۹۴

چاپ و صحافی: نگین

تعداد صفحات: ۳۸۵

شابک: ۹-۴۱-۷۴۳۲-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

آدرس: روبه‌روی دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، واحد ۲۱۴. نشر ساوالان - کد پستی: ۱۳۱۴۷۴۳۹۸۹

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار نویسنده.....	۱۱
پیشگفتاری از دکتر شکوه نوابی نژاد.....	۱۵
فصل ۱: طرح ریزی درمان.....	۱۷
یک طرح درمان چیست؟.....	۱۸
چرا از طرح‌های درمان استفاده می‌شود؟.....	۱۸
انواع طرح‌های درمان.....	۲۲
طرح‌های درمان نظریه - محور: یکپارچه کردن نظریه و عمل.....	۲۴
مؤلفه‌های طرح درمان.....	۲۴
ساختار طرح درمان.....	۲۵
ساختن یک طرح به‌طور مشارکتی.....	۲۸
موضوعاتی که هنگام ایجاد یک طرح درمان، مدنظر قرار می‌گیرد.....	۲۸
انتخاب یک نظریه.....	۳۸
یکپارچه‌سازی نظریه.....	۳۹
طرح‌های درمانی نظریه - محور در آموزش.....	۳۹
طرح‌های درمان نظریه - محور در یک محیط مراقبت تحت مدیریت.....	۴۱
چرا از طرح‌های نظریه - محور استفاده می‌شود؟.....	۴۲

۴۴.....	چگونه از این کتاب استفاده شود.....
۴۵.....	منابع.....
۴۹.....	فصل ۲: خانواده درمانی ساختاری.....
۴۹.....	نظریه پردازان کلیدی.....
۴۹.....	مرور تاریخی.....
۵۰.....	مفاهیم کلیدی.....
۵۴.....	اهداف درمان.....
۵۵.....	ساختار درمان.....
۵۶.....	ارزیابی.....
۵۸.....	فنون.....
۶۵.....	طرح‌های درمان ساختاری.....
۷۹.....	منابع و مطالعات پیشنهادی.....
۸۱.....	فصل ۳: درمان راهبردی.....
۸۱.....	نظریه پردازان کلیدی.....
۸۱.....	مرور تاریخی.....
۸۱.....	مفاهیم کلیدی.....
۸۴.....	اهداف درمان.....
۸۴.....	ساختار درمان.....
۸۶.....	ارزیابی.....
۸۷.....	فنون.....
۹۱.....	طرح‌های درمان راهبردی.....
۱۰۶.....	منابع.....
۱۰۷.....	فصل ۴: رویکرد نظام مند میلان.....
۱۰۷.....	نظریه پردازان کلیدی.....
۱۰۷.....	مرور تاریخی.....
۱۰۸.....	مفاهیم کلیدی.....

اهداف درمان	۱۱۰
ساختار درمان	۱۱۰
ارزیابی	۱۱۲
فنون	۱۱۳
طرح‌های درمان نظام‌مند میلان	۱۱۸
منابع و مطالعات پیشنهادی	۱۳۴
فصل ۵: رویکرد مؤسسه پژوهش روانی	۱۳۵
نظریه پردازان کلیدی	۱۳۵
مرور تاریخی	۱۳۵
مفاهیم کلیدی	۱۳۶
اهداف درمان	۱۴۰
ساختار درمان	۱۴۱
ارزیابی	۱۴۱
فنون	۱۴۱
طرح‌های درمان مؤسسه پژوهش روانی	۱۴۵
منابع و مطالعات پیشنهادی	۱۶۰
فصل ۶: رویکرد ارتباطات ستیر	۱۶۳
نظریه پردازان کلیدی	۱۶۳
مرور تاریخی	۱۶۳
مفاهیم کلیدی	۱۶۴
اهداف درمان	۱۶۸
ساختار درمان	۱۶۹
ارزیابی	۱۷۰
فنون	۱۷۱
طرح‌های درمان رویکرد ارتباطات ستیر	۱۷۸
مطالعات پیشنهادی	۱۹۶

فصل ۷: رویکرد نمادین - تجربی.....	۱۹۷
نظریه پردازان کلیدی.....	۱۹۷
مرور تاریخی.....	۱۹۷
مفاهیم کلیدی.....	۱۹۸
اهداف درمان.....	۲۰۱
ساختار درمان.....	۲۰۱
ارزیابی.....	۲۰۲
فنون.....	۲۰۵
طرح‌های درمان نمادین - تجربی.....	۲۰۹
مطالعات پیشنهادی.....	۲۲۷
فصل ۸: خانواده درمانی بین نسلی.....	۲۲۹
نظریه پردازان کلیدی.....	۲۲۹
مرور تاریخی.....	۲۲۹
مفاهیم کلیدی.....	۲۳۰
اهداف درمان.....	۲۳۴
ساختار درمان.....	۲۳۴
ارزیابی.....	۲۳۶
فنون.....	۲۳۷
طرح‌های درمان بین نسلی.....	۲۴۰
مطالعات پیشنهادی.....	۲۵۵
فصل ۹: درمان شناختی - رفتاری.....	۲۵۷
نظریه پردازان کلیدی.....	۲۵۷
مرور تاریخی.....	۲۵۷
مفاهیم کلیدی.....	۲۵۸
اهداف درمان.....	۲۶۳
ساختار درمان.....	۲۶۳

۲۶۴	ارزیابی
۲۶۴	فنون
۲۶۹	طرح‌های درمان شناختی - رفتاری
۲۸۳	مطالعات پیشنهادی
۲۸۵	فصل ۱۰: درمان راه حل - محور
۲۸۵	نظریه پردازان کلیدی
۲۸۵	مرور تاریخی
۲۸۶	مفاهیم کلیدی
۲۸۸	اهداف درمان
۲۸۹	ساختار درمان
۲۹۱	ارزیابی
۲۹۳	فنون
۲۹۸	طرح‌های درمان راه حل - محور
۳۱۳	مطالعات پیشنهادی
۳۱۵	فصل ۱۱: درمان روایتی
۳۱۵	نظریه پردازان کلیدی
۳۱۵	مرور تاریخی
۳۱۶	مفاهیم کلیدی
۳۲۰	اهداف درمان
۳۲۰	ساختار درمان
۳۲۱	ارزیابی
۳۲۲	فنون
۳۲۸	طرح‌های درمان روایتی
۳۴۷	مطالعات پیشنهادی
۳۴۹	فصل ۱۲: درمان‌های مشارکتی
۳۴۹	نظریه پردازان کلیدی

۳۴۹		مرور تاریخی
۳۵۰		مفاهیم کلیدی
۳۵۴		اهداف درمان
۳۵۵		ساختار درمان
۳۵۵		ارزیابی
۳۵۶		فنون
۳۶۲		طرح‌های درمان نظام‌های زبان مشارکتی
۳۸۳		پیوست: منابع ویدئویی و اینترنتی

پیشگفتار نویسنده

این کتابی است که من (دایان گهارت) هرگز انتظار نداشتم نوشته شود. با آموزش دیدن در یک رویکرد مشارکتی، ساخت گرایی - اجتماعی که گفت‌وگوی درمانی را سیال و در حال تغییر می‌بیند، فکر ساختن یک طرح واحد، قبل از درمان، هرگز عملی به نظر نمی‌رسید. نگرش غیراشتیاقی من نسبت به طرح‌ریزی درمان وقتی در عمل بیش‌تر تقویت شد که دریافتم طرح‌ریزی درمان به‌ندرت طبق طرح پیش می‌رود، به‌خصوص، در مواقعی که من فکر می‌کنم «همه چیز در نظر گرفته شده است». مسأله‌ای را که من ابتدا با مراجع در میان می‌گذارم اغلب در کانون درمان باقی نمی‌ماند، زیرا، شرایط زندگی تغییر می‌کند، قلمروهای جدیدی برای توجه پدیدار می‌شوند، و افراد تازه‌ای وارد گفت‌وگو می‌شوند. با این وجود به‌عنوان یک مربی و یک درمان‌گر در کالیفرنیا، دیدگاه و نگرش من در جهت طرح‌ریزی درمان، تغییر کرده است. هر کارورز برای دریافت پروانه کار در کالیفرنیا باید یک امتحان شفاهی سخت که نیاز به یک طرح درمانی نظریه - محور دارد را بگذراند. به‌علاوه وجود پرداخت‌کننده شخص ثالث چه دولتی و چه خصوصی، همواره یک طرح گسترده درمانی را طلب می‌کند. به‌عنوان یک مربی، من باید این مهارت را به دانشجویانم آموزش دهم تا موفقیت آن‌ها را تضمین کنم.

چالش من همواره به‌وجود آوردن نوعی طرح‌های درمان است که ضمن سازگار بودن با وضعیت معرفت‌شناختی من به‌عنوان درمان‌گر ازدواج و خانواده، تقاضاهای پرداخت‌کننده‌هایی که شخص ثالث هستند و نیز هیئت‌های ناظر ایالتی را نیز برآورده

کند. وقتی پرداخت کنندگان شخص ثالث بر اساس ضوابط پزشکی شروع به مطالبه طرح درمان از درمان گران نمودند، خواهان یک مدل پزشکی مبتنی بر نشانه، بدون در نظر گرفتن تفاوت عمده میان رویکردهای پزشکی و روان درمانی بودند. هم چنین پرداخت کنندگان شخص ثالث بدون در نظر گرفتن تفاوت مهم میان رویکردهای درمانی پزشکی و روان درمانی، شروع به درخواست اهداف رفتاری قابل اندازه گیری از درمان گران نمودند، درمان گران مجبور شدند که بدون توجه به آموزشی که دریافت کرده بودند، کیس را از دیدگاه رفتاری مفهوم سازی کنند. با توجه به دستور کار جدید که بر درمان گران تحمیل شد، رشد قارچ گونه ای در راهنمایی های طرح ریزی درمانی به صورت تجاری اتفاق افتاد، که مدل مبتنی بر نشانه را توصیف می کرد؛ درمان گران در این مدل نیاز به آموزش داشتند، زیرا این مدل، بازتاب دهنده این نکته نبود که اکثر درمان گران، مخصوصاً درمان گران خانواده چگونه کار خودشان را مفهوم سازی و مدیریت می کنند. بنابراین من در جست و جوی آن بودم که یک مدل طرح ریزی درمان پیدا کنم که به طور عملی چگونگی انجام کارم را بازتاب داده و تسهیل نماید، لذا، به نظریه و ادبیاتی بازگشتم که کار مرا در یافتن جهتی برای توسعه طرح های درمان معنی دار، هدایت می نمود. این کتاب برای کمک به شما در انجام چنین کاری طراحی شده است.

هدف این کتاب، پر کردن شکاف در حال گسترش میان آموزش رسمی در نظریه و کار عملی در مراکز تحت مدیریت، از طریق ایجاد طرح های درمان مبتنی بر نظریه، می باشد. ساختن یک طرح درمان خوب طراحی شده برای این حرفه که باید بازتاب دهنده احاطه بر نظریه بوده و همچنین درکی از نیازهای یک مراجع یا خانواده ای خاص را داشته باشد، مشکل است. طرح درمان، محل تلاقی نظریه و عمل است. به تعادل درآوردن این دو، یعنی نظریه و عمل یکی از بزرگ ترین چالش هایی است که همواره در مقابل کارگزاران جدید و کارگزاران باتجربه قرار داشته و خواهد داشت. دقیقاً در این کشاکش است که ما به عنوان متخصصین بالینی و نظریه پردازان، رشد می کنیم. این کتاب، روش ها و رهنمودهایی را برای روان شناسان فراهم می کند تا در طرح ریزی درمانی شان، نظریه و عمل را یکپارچه کنند. این کتاب بیش از این که یک رویکرد کتاب راهنما برای طرح ریزی درمان باشد، ابزاری است برای کمک به هر درمان گر برای فراهم ساختن آن طرح های درمانی که با رویکرد نظریه ای او هماهنگ بوده و برای مراجعی که می خواهد به مشکلاتش پرداخته شود، معنی دار باشد.

به طور کلی انتظاری که از طرح‌های درمان وجود دارد، فراهم آوردن طرح کلی اهداف و مداخلاتی برای نگرانی‌های مراجع بر اساس دانش نظری درمان‌گر می‌باشد. نظریه، مبنایی را برای کمک نمودن به درمان‌گران فراهم می‌کند که با روشی منسجم و مؤثر به نگرانی‌های مراجع بپردازند. ما برای کمک به طرح‌ریزی درمان، یازده نظریه خانواده درمانی که معمولاً مورد استفاده است را به صورت جامع ولی فشرده آورده‌ایم. این مرور نظریه‌ها، اطلاعات اساسی برای مفهوم‌سازی درمان با این رویکردها را فراهم می‌سازد. البته هر نظریه را می‌توان در عمل با روش‌های مختلف به کار گرفت و هر درمان‌گر معمولاً با توجه به نیازهای مراجع می‌تواند مداخلات را تغییر و یا اصلاح کند. این اصلاحات می‌تواند طرح‌های درمان را نیز شامل شود. ما می‌خواهیم مرور هر نظریه، نقطه شروعی برای اندیشیدن در مورد طرح‌ریزی درمان باشد، نه یک فهرست محدودکننده.

ما همچنین، طرح‌های درمان نمونه برای هر نظریه شامل طرح درمان برای کیس‌های مربوط به فرد زوج و خانواده را مطرح کرده‌ایم. اگرچه منظور بعضی از نظریه‌های مرور شده اساساً فقط درمان زوج یا خانواده بوده است، در محیط کاری امروزه، بیش‌تر نظریه‌ها به طور گسترده‌تر اعمال می‌شوند. این طرح‌های درمان، مثال‌هایی هستند در مورد این که نظریه را چگونه می‌توان برای مسائل مربوط به مراجع به کار برد و نباید فکر کنیم که فقط قالب‌هایی هستند برای کپی‌برداری و تکرار کردن. یک طرح درمانی خوب طراحی شده، یگانه و منحصر به فرد است و باید منعکس‌کننده نیازها و آرزوهای مراجع و همچنین سبک کار درمان‌گر باشد. ما قویاً توصیه می‌کنیم که درمان‌گران برای ایجاد طرح‌های درمانی که معنی‌دار و مناسب مراجعان باشند، با آن‌ها مشارکت داشته باشند. ما دریافته‌ایم که این باز بودن، به مقدار بسیار زیادی فرایند درمان را تسهیل می‌کند و روابط مراجع - درمان‌گر را تحکیم می‌بخشد. امیدواریم این کتاب را به منزله دعوتی بینید برای طراحی خلاقانه طرح‌های درمانی که هم برای مراجعان سودمند باشند و هم برای شما معنی‌دار و اشخاص ثالث نیز آن را تحسین کنند.

پیشگفتاری از دکتر شکوه نوابی نژاد

درمان مبتنی بر طرح‌ریزی درمانی به‌عنوان ابزار و وسیله‌ای صریح در تسهیل یکپارچگی به‌کار می‌رود. هنگامی که از طرح درمان نظریه - محور استفاده می‌شود، درمان‌گران ترغیب می‌شوند تا چگونگی یکپارچه کردن هدف‌های نظریه‌ای و مداخلات درمانی را در مصاحبه، هدف‌چینی، طرح‌ریزی درمانی و فرایندهای درمانی برای هریک از مراجعان شناسایی کنند؛ نظریه یکپارچه در فرایند طرح‌ریزی درمانی، حداکثر درک از موقعیت مراجع را به درمان‌گر می‌دهد و گزینه‌های مداخله‌ای کاملاً آگاهانه و عملی را در اختیار او قرار می‌دهد. این فرایند، یک ارزیابی جامع از مسائل مراجعان بر اساس نظریه را نیز اطمینان می‌بخشد و گزینه‌هایی از درمان که به‌طور خاص به مشکل مربوط می‌شود، در اختیار درمان‌گر قرار می‌دهد. با بهره‌گیری از طرح‌های درمانی در یکپارچه کردن نظریه و عمل، درمان‌گران از مراحل ابتدایی تا پایانی فرایند درمان، گزینه‌هایی از درمان را در اختیار خواهند داشت.

کتاب حاضر که در نوع خود ناهمانند است برای نخستین بار با زبانی ساده ولی عملی خلأ فاصله گسترده بین آموزش رسمی درمان‌گران در حوزه مشاوره و روان‌درمانی در نظریه و عمل را با ابداع و ارائه طرح‌های درمانی مبتنی بر نظریه پر کرده است. طرح‌های درمانی، محل و مرحله ادغام نظریه و عمل جهت کمک به نیازهای مراجعان و خانواده‌ها

خواهد بود. درحالی که تعادل بین نظریه و عمل، پیوسته بزرگ‌ترین چالش در تربیت مشاوران و درمان‌گران بوده است. این چالش در برنامه‌های تربیت مشاوران در ایران به مراتب پیچیده‌تر و سخت‌تر می‌باشد.

این کتاب با ارائه روش‌ها و راهنمایی‌هایی جهت کمک به مشاوران و متخصصان بالینی در یکپارچه کردن معنی‌دار نظریه و عمل در طرح‌ریزی درمانی، منبعی معتبر و بی‌بدیل است. کتاب حاضر حاوی مروری جامع بر یازده نظریه خانواده درمانی است که از طرح‌ریزی درمانی بهره گرفته است، ضمن آن که اطلاعات اساسی و مفهوم‌سازی‌های درمانی هریک از این رویکردها را در اختیار خواننده قرار می‌دهد. هریک از این مباحث نظریه‌ای با نمونه‌ای از طرح‌های درمانی برای کار بالینی با فرد، زوج، و خانواده تکمیل یافته است. بدیهی است یک طرح درمانی کارآمد که بازتابی از نیازها و خواست‌های مراجع و نیز سبک کار حرفه‌ای مشاوران می‌باشد، فعالیت خلاق و ناهم‌اند است. لازم به یادآوری است که این اثر ارزشمند بدون مشارکت گام‌به‌گام و مسئولانه و علمی همکار ارجمندم سرکار خانم دکتر بتول حامدی هرگز ممکن و میسر نبوده است. امیدوارم کلیه کارگزاران بالینی، به‌ویژه مشاوران با بهره‌گیری و مطالعه عمیق این اثر به کمک طرح‌های درمانی مبتنی بر یکپارچه کردن نظریه و عمل، بتوانند خدمات ارزنده و معناداری در حل و رفع و یا تسکین آلام و نیازهای مراجعان و خانواده‌ها ارائه دهند.

دکتر شکوه نوابی‌نژاد
استاد دانشگاه خوارزمی